

Societat

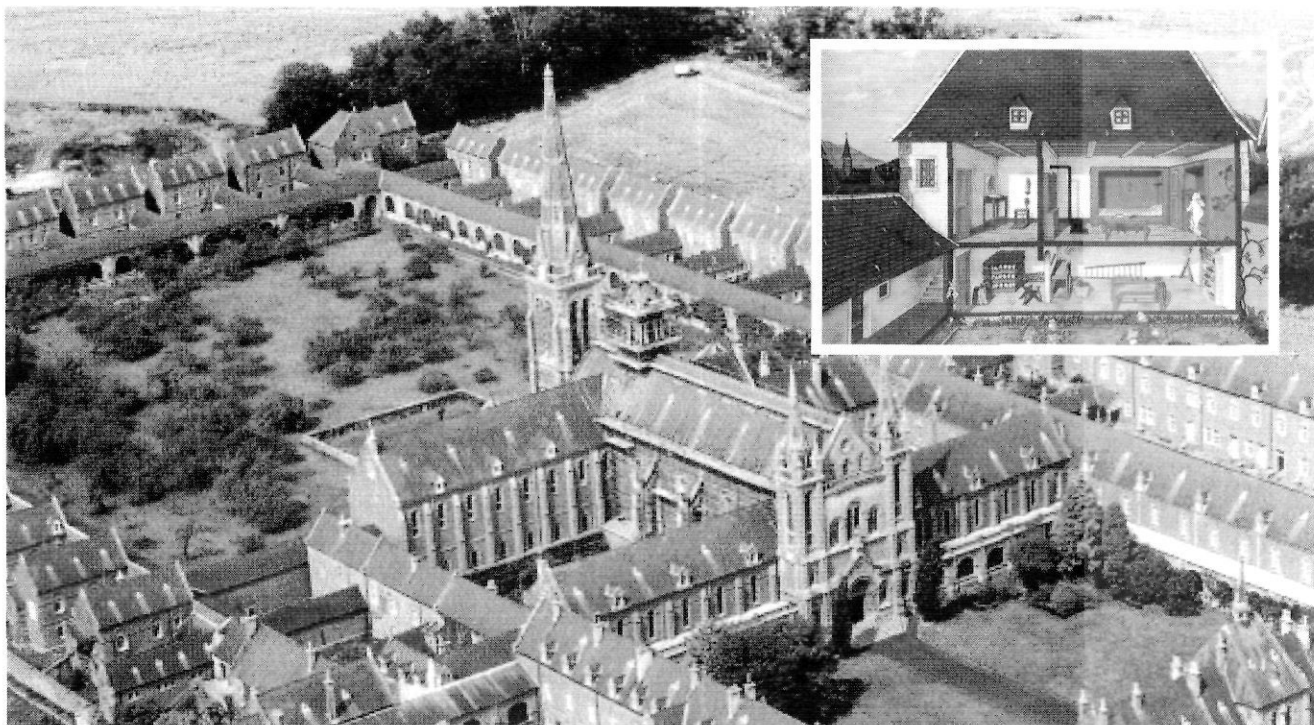
Àngel de les Gavarres, el cartoixa gironí de Parkminster

Carles Sapena

DIBUIX CARLES VIVO

Àngel de les Gavarres és el pseudònim del pare cartoixa Lluís Maria de Pont i Pujadas, gironí resident a Parkminster (Anglaterra). La Cartoixa és un orde d'ermitans que viuen i moren en l'anonimat. La seva identitat s'expressa per l'aïllament espacial, la refractivitat de les relacions externes, el silenci ambiental i la immunitat als canvis socials. Els cartoixans i les cartoixanes es caracteritzen per la solitud personal, l'ascetisme sever i la relació comunitària restrictiva. Una forma de vida contemplativa que es manté vigent des de fa més de nou-cents anys. Els costums propis contrariegen la identificació dels seus membres. Aquesta semblança, doncs, esdevé una excepció. Per això, el relat biogràfic s'ha subjectat a unes observances per tal de no negligir la tradició dels companys de mestre Bru.

La cartoixa de Parkminster té el claustre més gran del món. Detall de l'interior d'una cel·la.

La família i la infantesa

Josep Maria de Pont i Pujadas (*Lluís Maria* en religió) va néixer a Girona l'any 1931. La branca materna tenia el domicili familiar a la rambla de la Llibertat. La paterna era originària de Torroella de Fluvià (Alt Empordà), on tenen la casa pairal. A l'infant li va tocar viure els anys de la guerra civil (1936-1939) i la postguerra, a la qual cosa s'afegí la mort del pare, als sis anys. Malgrat això, manté vius molts i bons records del seu progenitor. La seva mare va morir a punt de complir noranta anys l'any 1991. Els últims dotze anys cada setmana li va enviar una aquarel·la com a penyora d'amor filial.

Rebé les primeres lletres d'un oncle del seu pare, a la vora del foc. L'ensenyament primari el va fer al col·legi dels germans de la Salle. A l'Institut va seguir els tres primers cursos del batxillerat, que va acabar amb els germans maristes. A la Universitat de Barcelona va iniciar —forçat— la carrera de dret, que va deixar penjada per fer-se cartoixà. Set anys abans ja havia dit que volia ser sacerdot.

Cartoixà, solitari i actiu

Dom Lluís M. de Pont va entrar a la cartoixa de Santa Maria de Montalegre (Tiana, Maresme) juntament amb un seu germà un any i mig més jove —dom Ignasi—, el dia 26 de setembre de 1952. Estava a punt de complir vint-i-un anys.

La seva vida cartoixana no ha estat gens fàcil, gràcies a Déu —diu—. En el decurs de mig segle li varen ser encomanades responsabilitats en àmbits i situacions ben diferents. Els afers el varen dur a la Gran Cartoixa (Grenoble, França), la qual cosa li va permetre conèixer gairebé totes les cartoixes del món, i ocupar-se de la direcció del museu i l'administració del licor Chartreuse.

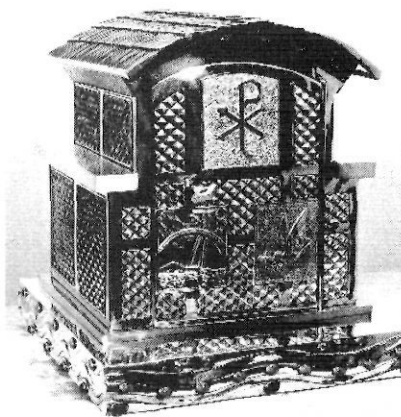
L'any 1982 va anar a raure a Parkminster, on va encetar una etapa fecunda, alliberat de comandes temporals: llegeix en grec els pares de l'Església, especialment sant Joan Crisòstom, comença a escriure sobre santa Teresa de Lisieux i passa les nits senceres pregant, des de l'any dels tres Papes, en què va recuperar l'horari vigent els primers setanta anys de l'orde, la qual cosa li permet dedicar-se de ple al treball

durant el dia. Des d'aquell any no torna al llit després de l'ofici de matines, i passa la nit en vetlla des de les dotze.

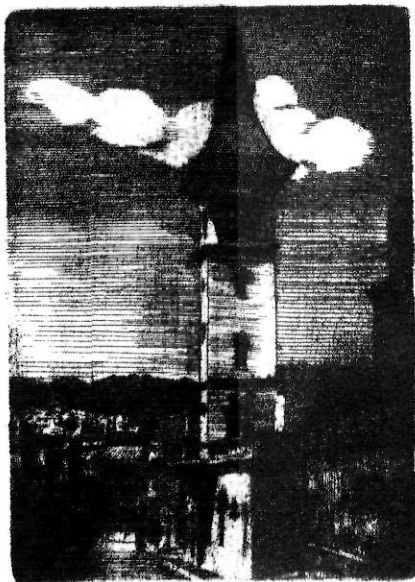
A hores d'ara, a Parkminster, es troba perfectament integrat a la casa. Diu que no té ni tan sols la impressió d'estar a l'estranger. Viu amb pau sense responsabilitats orgàniques, i amb molta feina. El seu apostolat és silenciós. Cartoixà de pedra picada i d'una sola peça, ha trencat notlles, la qual cosa a voltes li ha comportat incomprendiments i dificultats, tot i que manté una fidelitat absoluta als desiguis rigoristes de la seva religió.

La Cartoixa

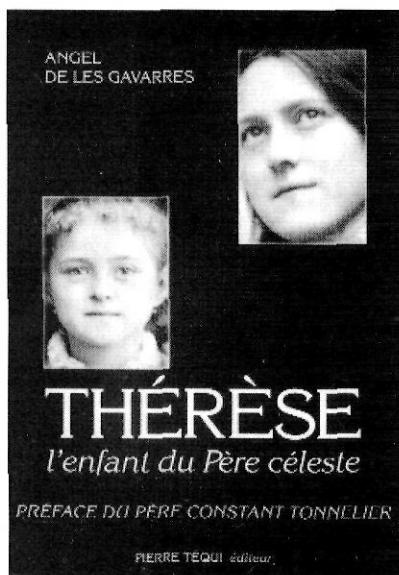
L'estil de vida genuí dels cartoixans concilia la vida solitària amb la de comunitat, de manera que s'aprofiten els avantatges de cadascuna i se n'eviten els inconvenients. Teòricament, doncs, són eremites-cenobites, però de fet, la soledat que ofereix la Cartoixa és molt més real que la que pot tenir a l'abast un eremita pur. Un eremita independent per força ha de tractar amb els seus coetanis, poc o molt, per tal de fer front a les necessitats més prementors.

Sagrari de plata de la Gran Cartoixa.

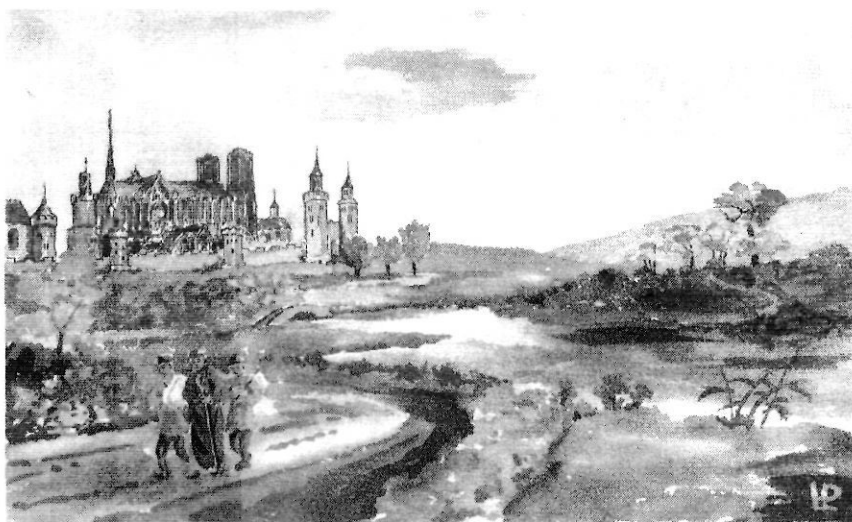
Talla del màrtir cartoixà
sant Agustí Webster.

Gravat al burí (Tiana).

Edició francesa de la seva obra.

Sant Bru surt de Reims amb dos companys

La solidesa de l'orde se sosté per una regulació interna secular. Les visites canòniques a cada casa s'alternen amb els capítols generals que se celebren cada dos anys a la Gran Cartoixa. L'autoritat suprema de l'orde és el definitori, un col·legi de vuit membres que s'elegeixen i remouen per decisió del capítol. El pare general el presideix. La història ha demostrat que aquest sistema de govern és eficient i ben protegit de la corrupció: equilibra les tensions i actua com un reconstituent. D'aquí l'aforisme «Cartusia numquam reformata quia numquam deformata» (La Cartoixa mai ha estat reformada perquè mai ha estat deformada).

La Cartoixa ha suscitat el mite. La seva inversemblança permet magnificar o deformar la realitat segons apriorismes d'acceptació o rebuig. S'ha dit i repetit que el cartoixà cada dia cava una mica la fossa on serà enterrat. Aquesta és una de les llegendes més esteses. Les interpretacions que corren sobre la Cartoixa s'han vist afavorides per la necessitat d'explicar una manera de viure ritual, mortificant i hermètica. Un medi especialment propici a la fabulació. Dom Lluís considera que «l'únic inconvenient de la Cartoixa és que és massa sublim». Cal remarcar que en la consuetud cartoixana no hi ha res que doni lloc a desplegar cap mena d'habilitat personal específica, o quelcom que no estigui a l'abast de qualsevol de manera natural. El cartoixà no pot fer ostentació de res. Finalment «amb els anys l'amor propi s'anul·la per asfixia. La solitud no es percep, s'ha de viure, i tampoc no es pot explicar: és qüestió de fe».

La cel·la i els dies

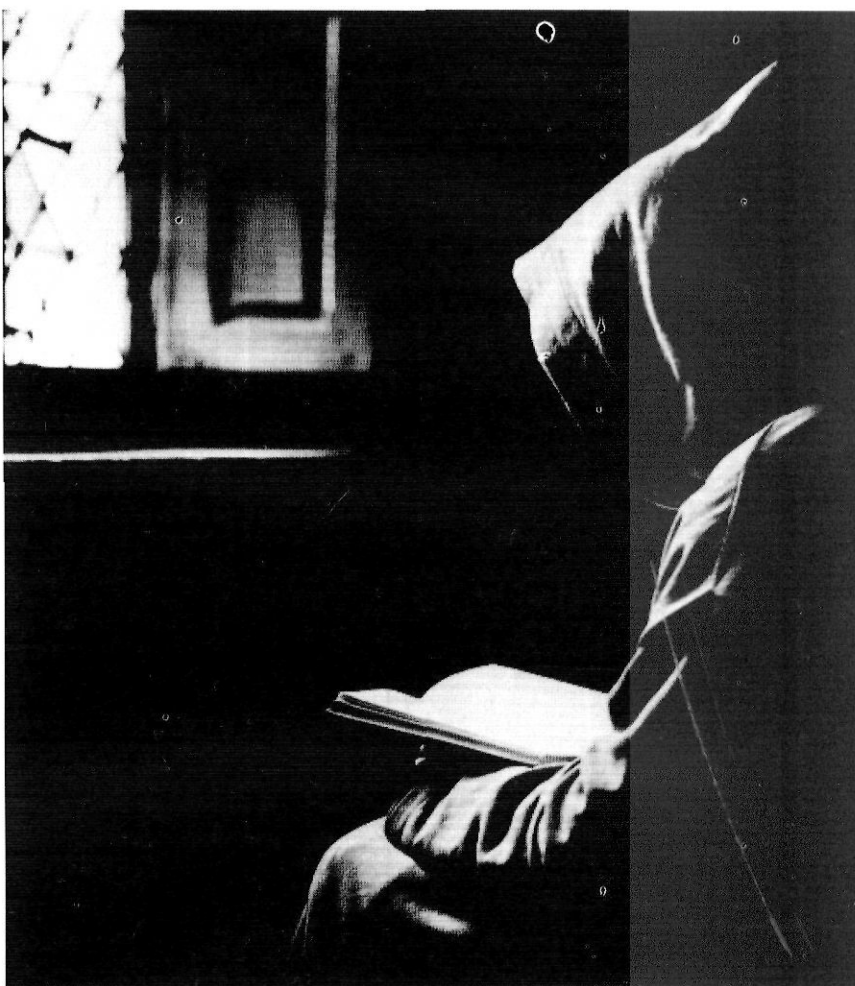
La vida cartoixana és un absolut dels més reptadors que hi ha, perquè abasta tots i cadascun dels moments d'una vida. Fra Lluís Maria dona compte de la seva experiència: «La solitud no es pot

L'únic inconvenient de la Cartoixa és que és massa sublim

percebre: cal viure-la. Brolla quan s'ha abandonat tot i un mateix. És per això que la fe pura és la condició essencial, l'ambient vital, l'atmosfera que és necessari respirar, l'únic nodriment capaç de donar la força per emprendre una vida que no té cap destí o utilitat visible. La fe és també amb tota certesa el terreny on el cartoixà haurà de bregar amb més força, on es lliuraran les batalles més acamissades i decisives. La modalitat de les proves varia fins a l'infinit; no hi ha dues vides cartoixanes iguals, i potser ni tan sols comparables. Un ancià cartoixà francès deia: "Mon vieux, pour être chartreux il faut une foi de rocher!".

»Cada vida és una aventura única; no hi ha camins; el secret de l'èxit és seguir, no aturar-se, no mirar enrere ni als costats; no fiar-se d'un mateix. I, sobretot, una condició que abasta el que és essencial: recomençar. No hi ha cap dia que sigui igual a un altre; és el pol oposat a la monotonia, contradint les aparences exteriors. La rutina de la vida cartoixana, si es mira amb ulls humans, és aclaparadora, perquè dona la certesa que si sóc viu, d'aquí a cinquanta anys a dos quarts de dotze estaré fent el mateix que faig ara. Però és precisament aquesta rutina l'espai obert per rebre l'infinit do de Déu.

»Si de les regions de l'esperit baixem a allò que és concret, puc assenyalar una conseqüència d'ordre psicològic d'aquesta vida que he observat en mi mateix i en altres cartoixans. És la pèrdua de la sensació del temps que passa. Des de fa molt temps, potser una vintena d'anys, tret que els records estiguin lligats amb altres records, no puc dir si allò que penso fa una setmana o deu anys que ha succeït. Quan per l'edat s'afebleix el control del cap, es veuen situacions còmiques. Un germà de la Gran Cartoixa anava preguntant a tot-hom: som avui o demà? Aquí he conegut un pare per al qual la gran preocupació era saber quin dia de la setmana érem. No podia arribar a comprendre que després del dimarts vindria el dimecres; per què canviar de dia? No ens podríem quedar a

Dom Lluís M. de Post

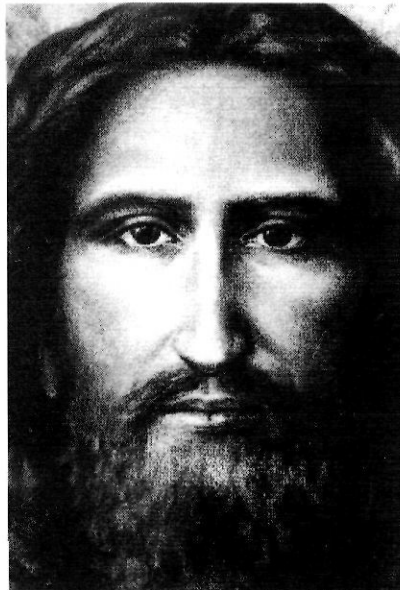
dimarts? I sacsejava el cap tot disgustat com volent dir: això no pot anar! Ja estava a l'eternitat. Efectivament, era un sant.»

L'escriptura: Teresa de Lisieux

L'ocupació essencial i primera d'un pare cartoixà és la pregària, que es tempera amb unes pauses que es destinen a activitats manuals per tal d'assegurar l'equilibri físic i psicològic. Al llarg dels anys, les dedicacions secundàries, per a les quals no s'ha rebut cap ensinistrament, arriben a perfeccionar-se amb la pràctica. Per això, dom Lluís podria exercir professionalment com a jardiner, argenter,

dibuixant, aquarel·lista, escultor, gravador o escriptor. Ha excel·lit com a biògraf espiritual de Teresa de Lisieux i en el conreu de les arts plàstiques.

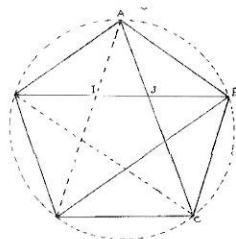
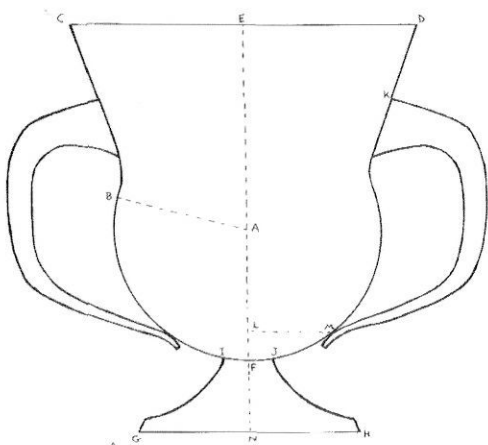
La dedicació a aquesta doctora de l'Església ha estat una tasca de recerca ininterrompuda d'ençà que va descobrir-la en un llibre de la biblioteca familiar de Girona, a l'edat de vuit anys. A hores d'ara té en premsa *Tapiz teresiano*, el quart dels seus estudis, que han estat editats a Barcelona, París i Washington: *Carisma de Teresa de Lisieux* (1996); *Teresa de Lisieux, verdadera doctora de la Iglesia* (1997); *Thérèse, l'enfant du Père céleste* (1997); *Thérèse, the little child of God's mercy* (1997); *Doctora sin pala-*

Reconstituïció del rostre de Jesús. Les carmelites de Tiana l'anomenen *la Santa Faç dels ulls oberts*.

Calzes de plata d'acord amb la colzada bíblica i la regla d'or.

Estrella	Série de Fibonacci		Calze
I J	1 - (1: φ)	52'3 - 32'3 = 20 mm	I J
B J	1 : φ	52'3 : 1'618 = 32'3 mm	DK, LM
A B	1	52'3 mm	AB
AC	1 x φ	52'3 x 1'618 = 84'6 mm	GH
AB+AC	1 x φ ²	52'3 x 2'618 = 136'9 mm	CD, EF
	1 x φ ³ (1 x φ ² :5)	136'9 x 1'27'3 = 164'2 mm	EN

bras (2002). També és l'autor d'*Introducció a la litúrgia cartoixana* (1973).

Hom ha dit que Àngel de les Gavarres ha desentrellat el millor de la personalitat de la carmelita francesa, i l'ha fet suggeridora a la intel·ligència i al cor. Ell en manté una altra visió: «La veritat és que malgrat les recensions positives, la meua obra no ha estat acceptada. No m'estranya. En emprendre la meua comesa estava convençut que només trobaria amargors i contradiccions. I amb el mateix convenciment creia que, malgrat tot, allò que havia de dir arribaria a tot el món. Ara també tinc una doble certesa: d'una banda, que tot el que he escrit sobre Teresa de Lisieux un dia serà acceptat i restarà en el patrimoni doctrinal de l'Església; de l'altra, la certesa d'una condició perquè això es compleixi; aquesta condició és la meua mort».

Les arts plàstiques

No ho admet, però D. Lluís és un destre artista, tot i que sorprenentment el seu únic bagatge original és el del batxillerat. Tres episodis, però, varen ser decisius. Entre els vuit i nou anys va estiuar a Llafranc, a casa d'en Regàs del Pont Major, sogre del seu oncle Ramon Pujadas. Un parent dels Regàs li va ensenyar un petit estudi d'aquarel·la que havia pintat un matí: era la proa d'una barca sobre la sorra a la sortida del sol. Va ser un regal per al petit Josep Maria. Els colors d'aquella proa a l'ombra van fascinar totalment l'infant. Sempre més ho ha recordat amb total precisió. Mai no va tocar l'aquarel·la: no hi havia temps ni oportunitat, però el cartoixà era conscient que portava a dins la llavor. Varen arribar a passar quaranta anys abans que pogués sembrar-la i cultivar-la.

La segona llavor va ser una visita a Olot, en el decurs dels dies de Nadal de 1941 per conèixer els familiars de la seva mare, els Bonet -dels quals va

Història d'un pseudònim

Les obres escrites pels cartoixans es publiquen sota l'anonimat: «Per un cartoixà». Si l'obra arriba a ser molt acceptada, s'acaba coneixent el nom de l'autor, sobretot després de la seva mort. Per això, Àngel de les Gavarres esdevé un cas singularment impropi.

arribar a conèixer-ne ni més ni menys que trenta-sis-, i per veure pessebres. Les imatges del recorregut del carrilet i la plasticitat dels pessebres artístics i populars varen quedar igualment fixats en la seva memòria.

La tercera llavor la va semblar Domènec Fita. El va captivar veure com d'un piló de fang en feia sortir persones vives i com amb la ploma i la tinta xinesa creava paisatges. En Domènec tot just començava la seva carrera, i el futur cartoixà el veia treballar a casa del senyor Gelabert, mestre de l'Hospici. Ho relata d'aquesta manera: «M'ho mirava i callava, perquè jo havia d'estudiar llatí i matemàtiques. És així com sóc deutor d'en Fita en les meves obres de modelatge, talla i gravat al burí».

Les seves relacions amb les belles arts les interpreta així: «No he tingut mai la intenció de crear art, de donar-me a una recerca artística ni tampoc d'expressar el meu interior mitjançant el dibuix, la pintura o bé modelant. No m'és lícit sostreure a la meua vocació energies de la meua ànima. La cartoixa no és per als artistes. Quan la qüestió s'ha plantejat he hagut de dir que jo no sóc un artista ni mai he volgut ser-ho. Aquesta actitud és més pròpia d'un obrer, d'un artesà».

Aquests principis, els ha mantingut sempre fermes. La seva obra es troba al Musée de la Correrie de la Grande Chartreuse, a Parkminster, al Carmel de Tiana i escampada arreu en ocasió d'exposicions, encàrrecs i obsequis. Va participar en les mostres d'art sacre de Girona. Actualment no treballa la plata perquè els braços li fan mal i no pot estar hores i més hores martellejant. El complau que el seu darrer treball d'argenteria hagi estat un calze per al Capítol de la Catedral de Girona. Tampoc no pot completar el recorregut setmanal de vint quilòmetres que els seus germans fan cada dilluns. Els acompanya una estona, retorna tot sol portant els

«No he tingut altre remei. Després de demanar-li i d'insistir, el pare general em va negar que digués que jo era un cartoixà. Em va imposar el doble anonimat. En vista d'això vaig demanar al Sr. Enric Mirambell, cronista oficial de la ciutat de Girona, que ja coneixia, que em trobés un nom típicament gironí per donar almenys fe d'on he nascut. Va proposar-me Ponç de Fontajau: un sant gironí mig llegendari i un lloc també de Girona; recordo molt bé la font de Fontajau a l'altra banda del Ter, avui desapareguda. El Sr. Mirambell recordava que el meu pare va intervenir en la recapta feta a Girona per als damnificats d'un foc que va devastar les Gavarres. Vaig deixar escollir a la meua germana Carme (a.c.s.), amb la intenció que el meu pseudònim honorés la memòria del meu pare. De manera que no he estat jo qui l'ha trobat. El Sr. Mirambell va enviar-me una nota dient-me que al mig del passadís de l'ermita dels Àngels hi ha una làpida amb la inscripció "Lacus Lacuum", de can Llach, parents del meu pare. He estat moltes vegades a la casa pairal de can Llach, enfront de Sant Pere de Galligants. Vet aquí una altra raó que reforça la referència a Àngel».

colors a la butxaca, pren una nota del paisatge i quan arriba a la cel·la pinta una aquarel·la gran. Fa poc li varen demanar que retratés tots i cadascun dels membres de la casa. Això l'ha obligat a haver de fer-se un autoretrat.

Girona

Des dels vint anys n'ha viscut lluny, però la ciutat és present en la seva vida: «Girona afaïçona –així ho he observat en mi mateix i en altres– la personalitat dels seus fills. Seran les seves pedres mil·lenàries com un repte per compromisos difícils i definitius? Serà la seva posició estratègica que invita a enfrontar-se amb els camins de la vida? Serà l'harmonia dels seus entorns que obre horitzons cap a tot allò que és transcendental? No ho sé. Però sí sé que en trepitjar cada dia, camí de l'escola, les llambordes, aquelles pedres em parlaven de serietat i solidesa; haver viscut a l'ombra de la mola gegantina de la catedral i de la flama de pedra del campanar de sant Feliu ha estat per a mi una força per no recular davant de cap dificultat.

»Abans de deixar Girona vaig anar a acomiadar-me dels seus tresors històrics. Durant mitja hora vaig estar

contemplant l'interior de la nau majestuosa de la catedral, que no veuria mai més. Ha quedat incrustada en el meu ésser; no necessito veure-la altre cop. De la mateixa manera, són vius els records de cada racó per on passava la processó del Corpus...».

Els cartoixans són amortallats amb el seu hàbit blanc i sebolits sense taüt al cementiri claustral. Dom Lluís diu que aviat l'argila de Sussex cobrirà els seus ossos, però que no podrà apagar la flama del record de Girona. Mentre no arribi aquella hora està al corrent de la producció de Domènec Fita o de la poesia de Josep Tarrés. Llegeix Narcís-Jordi Aragó, Narcís Comadira, Joaquim Español i algun o altre article volander de Lluís Bosch Martí. Si li abelleix no s'està de fer-ne comentaris. Viu lluny, però no absent. Resta al servei de la ciutat: «Com a gironí que sóc estic disposat a complaure els que viviu a l'ombra d'aquests dos campanars que jo no veuré més». Precisament aquest article és tributari de la voluntat expressada, la qual cosa agraïm a dom Lluís M. de Pont i Pujadas i al prior de Parkminster per la seva generositat i confiança.

Carles Sapena és gestor cultural.